Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

8. lipnja 2017.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Stečajni postupci – Uredba (EZ) br. 1346/2000 – Članci 4. i 13. – Radnje štetne za vjerovnike – Okolnosti u kojima se radnja o kojoj je riječ može osporavati – Radnja za koju je mjerodavno pravo države članice različite od one u kojoj je postupak pokrenut – Radnja koju se ne može osporavati na osnovi tog prava – Uredba (EZ) br. 593/2008 – Članak 3. stavak 3. – Pravo koje su stranke izabrale – Svi elementi relevantni za odnosnu situaciju nalaze se u državi u kojoj je postupak pokrenut – Utjecaj“

U predmetu C-54/16,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunale Ordinario di Venezia (Sud u Veneciji, Italija), odlukom od 7. siječnja 2016., koji je Sud zaprimio 29. siječnja 2016., u postupku

Vinyls Italia SpA, u stečaju,

protiv

Mediterranea di Navigazione SpA,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: J. L. da Cruz Vilaça, predsjednik vijeća, M. Berger (izvjestiteljica), A. Borg Barthet, E. Levits i F. Biltgen, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: M. Aleksejev, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 1. prosinca 2016.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za Vinyls Italia SpA, u stečaju, S. Girotto, F. Marrella i M. Pizzigati, *avvocati*,

— za Mediterranea di Navigazione SpA, M. Maresca, F. Campodonico, L. Fabro i G. Duca, *avvocati*,

— za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju, D. Del Gaiza, a zatim M. P. Pucciariella, *avvocati dello Stato*,

— za vladu Helenske Republike, E. Zisi i S. Charitaki, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: talijanski

— za Europsku komisiju, E. Montaguti i M. Heller kao i M. Wilderspin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 2. ožujka 2017.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 13. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku (SL 2000., L 160, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 3.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društava Vinyls Italia SpA, u stečaju, i Mediterranea di Navigazione SpA (u daljnjem tekstu: Mediterranea) povodom tužbe za poništenje kojom se traži da potonje društvo izvrši povrat iznosa koje mu je prvonavedeno društvo platilo u razdoblju od šest mjeseci prije proglašenja stečaja.

Pravni okvir

Rimska konvencija

3 Članak 3. stavak 1. Konvencije o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze otvorene za potpisivanje u Rimu 19. lipnja 1980. (SL 1980., L 266, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 13., str. 7.; u daljnjem tekstu: Rimska konvencija) propisuje:

„Na ugovor se primjenjuje pravo koje izaberu ugovorne stranke. Izbor mora biti izražen ili proizlaziti s razumnom sigurnošću iz uvjeta ugovora ili okolnosti slučaja […]”

4 U članku 2. Prvog protokola o tumačenju od strane Suda Europskih zajednica Rimske konvencije (SL 1989., L 48, str. 1.)(SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 13., str. 37.) navode se sudovi država članica koji se mogu obratiti Sudu radi donošenja prethodne odluke o pitanju koje se pojavilo u predmetu pred njim, a koje se odnosi na tumačenje te konvencije. Što se tiče Talijanske Republike, tu mogućnost ima Corte suprema di cassazione (Vrhovni sud) et au Consiglio di Stato (Državno vijeće).

Pravo Unije

Uredba br. 1346/2000

5 U uvodnim izjavama 23. i 24. Uredbe br. 1346/2000 navedeno je:

„(23) Za pitanja koja pokriva, ova Uredba trebala bi propisivati jedinstvena pravila o sukobu zakona koja zamjenjuju, unutar njihovog područja primjene, nacionalna pravila međunarodnog privatnog prava. Osim ako nije drugačije određeno, mjerodavni propis je onaj države članice u kojoj se pokreće postupak [je otvoren stečaj] (*lex concursus*). Ovo pravilo o sukobu zakona treba jednako važiti i za glavni postupak i za lokalne postupke; *lex concurcus* uređuje sve učinke postupka u slučaju nesolventnosti, postupovne kao i materijalne, na osobe i pravne odnose kojih se to tiče. On određuje sve uvjete za pokretanje, vođenje i okončanje stečajnog postupka.

(24) Automatsko priznavanje stečajnog postupka za koji redovno važi propis države u kojoj se postupak pokreće može se kositi s pravilima prema kojima se poduzimaju pravne radnje u ostalim državama članicama. Kako bi se omogućilo otvaranje postupka, zaštitu podataka i pravnu sigurnost u državama članicama u kojima nisu pokrenuti postupci, trebalo bi osigurati cijeli niz izuzetaka od općeg pravila."

6 Članak 4. navedene Uredbe br. 1346/2000 predviđa:

„1. Ako ova Uredba ne propisuje drugačije, pravo koje važi za stečajne postupke i njihove posljedice jest ono države članice na čijem državnom području su takvi postupci pokrenuti, a koja se u daljnjem tekstu navodi kao ‚država u kojoj je pokrenut postupak'.

2. Pravom države u kojoj se pokreću postupci utvrđuju se uvjeti za pokretanje takvih postupaka, njihovo vođenje i njihovo okončanje. Posebno se utvrđuje sljedeće:

[…]

(m) pravila koja se odnose na ništavost, pobojnost i nemogućnost izvršenja pravnih radnji štetnih za sve vjerovnike."

7 U skladu s člankom 13. Uredbe br. 1346/2000:

„Članak 4. stavak 2. točka (m) ne primjenjuje se kada osoba koja je imala korist od radnje štetne za vjerovnike dokaže da:

— je za navedenu radnju mjerodavno pravo države članice različite od one u kojoj je postupak pokrenut,

i

— u tom se slučaju te radnje ni na koji način ne smiju osporiti sukladno tom pravu."

Uredba Rim I

8 Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109.; u daljnjem tekstu: Uredba Rim I.), u svojem članku 1. stavku 1. prvom podstavku predviđa:

„Ova se Uredba primjenjuje, u situacijama kada postoji sukob zakona, na ugovorne obveze u građanskim i trgovačkim stvarima."

9 Članak 3. Uredbe br. Rim I., „Slobodni izbor", u svojim stavcima 1. i 3. određuje:

„1. Na ugovor se primjenjuje pravo koje su stranke izabrale. Izbor se navodi izrijekom ili jasno proizlazi iz odredaba ugovora ili okolnosti slučaja. Ugovorne stranke imaju mogućnost same izabrati mjerodavno pravo za cijeli ugovor odnosno jedan njegov dio.

[…]

3. Kad se svi ostali elementi relevantni za situaciju u vrijeme izbora nalaze u državi koja nije država čije je pravo odabrano, izbor ugovornih stranaka ne dovodi u pitanje primjenu odredaba prava te druge države, od kojih se ne može sporazumno odstupiti."

Talijansko pravo

10 Članak 67. stavak 2. Legge fallimentarea (Stečajni zakon), koji je potvrđen Regio decreto n. 267 (Kraljevski dekret br. 267) od 16. ožujka 1942. (GURI br. 81. od 6. travnja 1942.) određuje:

„Ako stečajni upravitelj dokaže da je druga strana bila upoznata s nesolventnosti dužnika, opozivaju se i plaćanja utvrđenih i dospjelih dugovanja, radnje za koje je predviđena naknada i radnje koje predstavljaju pravo prednosti u odnosu na dugovanja, uključujući trećih osoba, koja su istovremeno stvoreni, ako su provedene do šest mjeseci prije proglašenja stečaja."

11 Člankom 167. Codicea di procedura civile (Zakonik o građanskom postupku, u daljnjem tekstu: CPC) određeno je:

„U odgovoru na tužbu tuženik je dužan navesti svu svoju obranu, zauzimajući stajalište o činjenicama koje je iznio tužitelj, zatim mora navesti svoje osobne podatke i porezni broj, dokaze kojima namjerava potkrijepiti svoje navode i isprave koje prilaže spisu te navesti zahtjeve.

Pod prijetnjom gubitka prava, tuženik je dužan iznijeti moguće protuzahtjeve te postupovne i materijalnopravne prigovore koje sud ne može razmotriti po službenoj dužnosti. […]"

12 Članak 183. CPC-a propisuje:

„Na raspravi određenoj za prvo pojavljivanje stranaka […]

[…] [s]tranke mogu precizirati i izmijeniti zahtjeve i prigovore koje su već istaknuli.

[…]

Ako je potrebno, sudac može dodijeliti strankama sljedeće prekluzivne rokove:

1. rok od 30 dana za podnošenje podnesaka ograničenih samo na pojašnjenja ili izmjene već istaknutih zahtjeva i prigovora;

[…]

3. rok od dodatnih 20 dana samo za iznošenje protudokaza".

Pravo Ujedinjene Kraljevine

13 U skladu s člankom 239. stavcima 2. i 3. Insolvency Act 1986 (Stečajni zakon iz 1986., u daljnjem tekstu: IA 1986) koji je na snazi u Engleskoj i Walesu:

„2. Ako je trgovačko društvo u relevantnom razdoblju [određenom odredbama IA-a 1986] stavilo neku treću osobu u položaj prednosti, stečajni upravitelj može zatražiti od suda izricanje mjere na temelju ovog članka.

3. U skladu s odredbama koje slijede, sud koji odlučuje o tom zahtjevu donosi mjeru koju smatra primjerenom kako bi vratio stanje koje bi postojalo da trgovačko društvo nije dodijelilo takvu prednost.

[…]"

Glavni postupak i prethodna pitanja

14 Glavni postupak, koji se vodi pred Tribunale Ordinario di Venezia (Sud u Veneciji, Italija) između društava Vinyls Italia, u stečaju, sa sjedištem u Veneciji, i Mediterranea, sa sjedištem u Ravenni (Italija), povodom zahtjeva za opoziv dviju uplata (u daljnjem tekstu: sporne uplate) obavljenih radi izvršenja ugovora o najmu plovila, sklopljenog 11. ožujka 2008., čija je valjanost produljena dodatkom ugovoru od 9. prosinca 2009. Te uplate, u ukupnom iznosu od 447 740,27 eura, Vinyls Italia obavio je u korist Mediterranee prije nego što je prvo od tih društava stavljeno pod izvanrednu upravu koja je potom prerasla u stečaj.

15 U okviru glavnog postupka stečajni upravitelj društva Vinyls Italia tvrdio je da su sporne uplate bile zakašnjele u odnosu na ugovorne rokove, u razdoblju u kojem je bilo općepoznato da je to društvo nesolventno i da se te uplate mogu opozvati, u skladu s člankom 67. stavkom 2. Zakona o stečaju.

16 Društvo Mediterranea protivi se opozivu spornih uplata i tvrdi da su one obavljene radi izvršenja ugovora za koji su stranke odabrale primjenu engleskog prava. U skladu s tim pravom, koje je odlučujuće na temelju članka 13. Uredbe br. 1346/2000, sporne uplate ne mogu se osporiti. U prilog toj argumentaciji, društvo Mediterranea podnijelo je izjavu pod prisegom odvjetnika iz Ujedinjene Kraljevine, u kojoj je navedeno da na temelju engleskog prava nije moguće opozvati sporne uplate.

17 Suprotno tomu, društvo Vinyls Italia smatra da članak 13. Uredbe 1346/2000 predviđa postupovni prigovor. Međutim, potonji, kao takav, ne može ispitati sudac po službenoj dužnosti, nego ga mora podnijeti zainteresirana stranka u roku određenom postupovnim pravom države članice suda pred kojim je podnesena tužba za poništenje. U ovom je slučaju, međutim, taj prigovor podnesen zakašnjelo.

18 Sud koji je uputio zahtjev najprije navodi da, u skladu s člankom 4. stavkom 2. točkom (m) Uredbe br. 1346/2000, pravila koja se odnose na ništavost, pobojnost ili nemogućnost izvršenja pravnih radnji štetnih za sve vjerovnike su ona predviđena *lex fori concursus*, odnosno pravila talijanskog prava o nesolventnosti (u daljnjem tekstu: *lex fori concursus*), odnosno, u ovom slučaju, članak 67. stavak 2. stečajnog zakona. Ta bi odredba omogućavala opoziv spornih uplata u slučaju da je društvo Mediterranea bilo upoznato s nesolventnosti društva Vinyls Italia u trenutku kada su one obavljene.

19 Nasuprot tomu, taj sud podsjeća da se, u skladu s člankom 13. Uredbe br. 1346/2000, članak 4. stavak 2. točka (m) te uredbe ne primjenjuje u slučaju kad osoba koja je imala koristi od radnje štetne za sve vjerovnike dokaže da je za navedenu radnju mjerodavno pravo države članice različite od one u kojoj je postupak pokrenut i da to pravo u konkretnom slučaju ne omogućava nikakvo sredstvo za osporavanje te radnje. Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da, iako je društvo Mediterranea podnijelo prigovor s tim u svezi, ono je to učinilo nakon isteka rokova predviđenih talijanskim postupovnim pravom za podnošenje „postupovnih prigovora” u smislu tog prava.

20 Sud koji je uputio zahtjev nadalje primjećuje da ugovorna odredba kojom su stranke za ugovor o kojemu je riječ u glavnom postupku odabrale primjenu engleskog prava može ulaziti u područje primjene Uredbe Rim I. Ta uredba, u skladu s njezinim člankom 1. stavkom 1. odnosi se na „situacije kada postoji sukob zakona” i postavlja granice učinaka prava koje su stranke izabrale u članku 3. stavku 3. te uredbe. Međutim, nije razvidno da u situaciji o kojoj je riječ u glavnom postupku postoji sukob zakona. Naime, ona se odnosi na ugovor o najmu plovila, koji su u Italiji sklopila dva društva talijanskog prava sa sjedištima u toj državi članici, za prijevoz kemijskih tvari brodovima koji plove pod talijanskom zastavom. Međutim, navedeni je ugovor sastavljen na engleskom jeziku i sadržava odredbu o primjeni engleskog prava i odredbu kojom se kao nadležan određuje London Maritime Arbitrators Association (Londonsko udruženje pomorskih arbitara).

21 Naposljetku, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, iz izjave pod prisegom koju je dalo društvo Mediterranea u glavnom postupku proizlazi da englesko pravo ne isključuje općenito i na apstraktan način svaku mogućnost osporavanja spornih uplata, nego tu mogućnost podređuje materijalnim uvjetima koji se razlikuju od onih određenih prema *lex fori concursus*. Naime, članak 239. stavak 2. IA-a 1986 zahtijeva od stečajnog upravitelja da podnese dokaz posebne volje dužnika da dade prednost vjerovniku kojem se obavlja uplata, a ne dokaz da je vjerovnik znao da je dužnik nesolventan.

22 U tim je okolnostima Tribunale di Venezia (Sud u Veneciji, Italija) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Podrazumijeva li ‚dokazivanje' koje se člankom 13. Uredbe (EZ) br. 1346/2000 stavlja na teret osobe koja je imala korist od radnje štetne za vjerovnike, kako bi se usprotivila pobijanju te radnje prema odredbama *lex fori concursus*, obvezu isticanja postupovnog prigovora u užem smislu u rokovima propisanim postupovnim pravom suda pred kojim se vodi postupak, pozivajući se na odredbu o izuzimanju primjene iz te uredbe i dokazujući da su ispunjena dva uvjeta propisana tom odredbom? Odnosno, primjenjuje li se članak 13. Uredbe br. 1346/2000 kada zainteresirana strana tijekom postupka zatraži njegovu primjenu, čak i nakon proteka rokova propisanih za postupovne prigovore postupovnim pravom suda pred kojim se vodi postupak, ili također i po službenoj dužnosti, pod uvjetom da je zainteresirana strana dokazala da se na štetnu radnju primjenjuje *lex causae* neke druge države članice čije pravo u konkretnom slučaju ne dopušta pobijanje radnje nikakvim sredstvom?

2. Treba li upućivanje na pravilo *lex causae* predviđeno člankom 13. Uredbe br. 1346/2000 radi utvrđivanja da se ‚u tom […] slučaju te radnje ni na koji način ne smiju osporiti sukladno tom pravu', tumačiti na način da stranka na kojoj je teret dokazivanja mora dokazati da u konkretnom slučaju *lex causae* ne predviđa općenito i na apstraktan način nikakvo sredstvo za pobijanje radnje poput one koja se u konkretnom slučaju smatra štetnom – to jest plaćanje ugovorenog duga – ili pak na način da stranka na kojoj je teret dokazivanja mora dokazati da, kad *lex causae* dopušta pobijanje radnji te vrste, u konkretnom slučaju nisu ispunjeni uvjeti – koji se razlikuju od uvjeta prema *lex fori concursus* – potrebni da bi se pobijanje u predmetu o kojem se vodi postupak moglo prihvatiti?

3. Može li se izuzeće iz članka 13. Uredbe br. 1346/2000 – imajući u vidu svrhu njegova postojanja, a to je zaštita legitimnih očekivanja koja stranke imaju u pogledu postojanosti radnje prema *lex causae* – primijeniti i onda kada ugovorne stranke imaju sjedište u istoj državi članici, za čije se pravo stoga može očekivati da je namijenjeno da bude *lex fori concursus* u slučaju stečaja jedne od njih, a kada stranke ugovornom klauzulom, kojom se kao mjerodavno pravo određuje pravo druge države članice, zaobiđu osporavanje radnji za izvršenje tog ugovora primjenom pravila *lex fori concursus*, od kojih nije moguće odstupiti, određenih radi zaštite načela jednakosti vjerovnika, i to na štetu vjerovnika u slučaju nastupanja stečaja?

4. Treba li članak 1. stavak 1. Uredbe Rim I. tumačiti na način da „situacij[e] kada postoji sukob zakona" u svrhu primjene te uredbe uključuju i slučaj ugovora o pomorskom prijevozu tereta sklopljenog u jednoj državi članici između društava čija su sjedišta u toj istoj državi članici, s klauzulom o izboru prava druge države članice kao prava koje se primjenjuje?

5. U slučaju pozitivnog odgovora na četvrto pitanje, treba li članak 3. stavak 3. Uredbe Rim I. u vezi s člankom 13. Uredbe (EZ) br. 1346/2000 tumačiti na način da izbor stranaka da ugovor podvrgnu pravu druge države članice, različite od države u kojoj se nalaze „svi ostali elementi relevantni za situaciju", ne utječe na primjenu pravila potonje države članice od kojih nije moguće odstupiti, koja se kao *lex fori concursus* primjenjuju na pobijanje radnji poduzetih prije stečaja kad su one poduzete na štetu vjerovnika, imajući tako prednost pred pravilom o izuzimanju primjene predviđenim člankom 13. Uredbe br. 1346/2000?"

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

23 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 13. Uredbe br. 1346/2000 tumačiti na način da obvezuje osobu koja je imala korist od radnje štetne za vjerovnike, kako bi se usprotivila osporavanju te radnje prema odredbama *lex fori concursus*, da podnese postupovni prigovor u obliku i rokovima propisanim postupovnim pravom države članice na čijem se državnom području vodi postupak, odnosno može li članak 13. Uredbe br. 1346/2000 također primjenjivati po službenoj dužnosti sud pred kojim se vodi postupak, ako je to potrebno, nakon proteka roka dodijeljenog stranci o kojoj je riječ.

24 Najprije valja podsjetiti da se na temelju članka 13. Uredbe br. 1346/2000 članak 4. stavak 2. točka (m) te uredbe ne primjenjuje u slučaju kada osoba koja je imala koristi od radnje štetne za sve vjerovnike dokaže da je za tu radnju mjerodavno pravo države članice različite od one u kojoj je postupak pokrenut (u daljnjem tekstu: *lex causae*) i da *lex causae* u konkretnom slučaju ne omogućava nikakvo sredstvo za osporavanje te radnje.

25 Kao što je Sud utvrdio, članak 13. Uredbe br. 1346/2000 izričito uređuje na kome je teret dokazivanja, no ne sadržava odredbe koje se odnose na detaljnije postupovne aspekte. Taj članak tako ne sadržava odredbe koje se osobito odnose na načine izvođenja dokaza, dopuštena dokazna sredstva pred nadležnim nacionalnim sudom ili načela koja uređuju ocjenu tog suda dokazne snage dokaza koji su mu podneseni (presuda od 15. listopada 2015., Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, t. 27.). Isto vrijedi i za ostale postupovne aspekte, kao što su, među ostalim, oblik i rok za pozivanje na navedeni članak u okviru spora.

26 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, u nedostatku usklađivanja tih pravila u pravu Europske unije, ona moraju biti utvrđena nacionalnim pravnim poretkom svake države članice, sukladno načelu njihove postupovne autonomije, pod uvjetom da nisu nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije u unutarnjem pravu (načelo ekvivalentnosti) i da ne čine u praksi nemogućim ili pretjerano otežanim korištenje prava dodijeljenih pravom Unije (načelo djelotvornosti) (presuda od 15. listopada 2015., Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, t. 28. i navedena sudska praksa).

27 Slijedom toga, oblik i rok za pozivanje na članak 13. Uredbe br. 1346/2000 u okviru spora u vezi s osporavanjem, u skladu s pravilima koja predviđa *lex fori concursus*, radnje štetne za vjerovnike, kao i pitanje može li sud pred kojim se vodi taj postupak po službenoj dužnosti primijeniti taj članak, ulaze u područje primjene postupovnog prava države članice na čijem se državnom području vodi postupak.

28 To utvrđenje ne dovodi u pitanje činjenica da se iznimka uspostavljena u članku 13. Uredbe br. 1346/2000 primjenjuje i na rokove za zastaru, rokove za pokretanje tužbe za poništenje i prekluzivne rokove koji su određeni prema *lex causae*, kao što je Sud utvrdio u presudi od 16. travnja 2015., Lutz (C-557/13, EU:C:2015:227, t. 49.).

29 Naime, rješenje do kojeg je došao Sud u presudi navedenoj u prethodnoj točki temelji se na razmatranju prema kojem članci 4. i 13. Uredbe br. 1346/2000 predstavljaju *lex specialis* u odnosu na druge tekstove kojima se uređuje međunarodno privatno pravo država članica, posebice u odnosu na Uredbu Rim I., te se moraju tumačiti vodeći računa o ciljevima Uredbe br. 1346/2000 (vidjeti u tom smislu presudu od 16. travnja 2015., Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, t. 46.).

30 Konkretno, glede cilja članka 13. Uredbe br. 1346/2000, iz sudske prakse proizlazi da se njime žele zaštititi legitimna očekivanja osobe koja je imala koristi od radnje koja je bila štetna za sve vjerovnike na način da predviđa da će ta radnja i nakon otvaranja stečajnog postupka biti uređena pravom koje je na nju bilo primjenjivo u trenutku kada je poduzeta, to jest *lex causae* (presuda od 15. listopada 2015., Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, t. 19.).

31 U tim okolnostima valja utvrditi da se ni na temelju teksta ni ciljeva članka 13. Uredbe (EZ) br. 1346/2000 ne može smatrati da *lex causae* utvrđuje oblik i rok u kojem se stranka mora pozvati na taj članak u okviru sudskog postupka. Naime, Uredba br. 1346/2000, među ostalim njezin članak 13., nemaju za cilj zaštititi pravne subjekte od uobičajenog rizika da će se morati braniti u okviru takvog postupka, bilo pred sudovima države članice na čijem državnom području ta osoba boravi ili pred sudovima druge države članice, ni, prema tome, od postupovnog prava koje primjenjuje nadležni sud.

32 Stoga, treba smatrati da se nacionalni propis, poput članka 167. CPC-a, koji predviđa, u biti, da je tuženik, pod prijetnjom gubitka prava, dužan u svojem odgovoru na tužbu iznijeti sve razloge obrane te postupovne i materijalno-pravne prigovore koje sud ne može razmotriti po službenoj dužnosti, pri čemu se taj članak tumači u vezi s člankom 183. CPC-a, u kojem se navodi da stranke mogu precizirati i izmijeniti zahtjeve i prigovore na raspravi određenoj za prvo pojavljivanje stranaka, može, pod uvjetom poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti navedenih u točki 26. ove presude, primjenjivati u okviru spora koji se odnosi na tužbu za poništenje, u smislu članka 4. stavka 2. točke (m) Uredbe br. 1346/2000, a u okviru kojega se poziva na članak 13. te uredbe.

33 Slijedom toga, na prvo pitanje valja odgovoriti da članak 13. Uredbe br. 1346/2000 treba tumačiti na način da oblik i rok u kojem osoba koja je imala korist od radnje štetne za vjerovnike mora podnijeti prigovor na temelju tog članka, kako bi se usprotivila osporavanju te radnje prema odredbama *lex fori concursus*, kao i pitanje može li nadležni sud također primjenjivati taj članak po službenoj dužnosti, ako je to potrebno, nakon proteka roka dodijeljenog stranci o kojoj je riječ, ulaze u područje primjene postupovnog prava države članice na čijem se državnom području vodi postupak. To pravo ne može, međutim, biti nepovoljnije od onog koje uređuje slične situacije u unutarnjem pravu (načelo ekvivalentnosti) i činiti u praksi nemogućim ili pretjerano otežanim korištenje prava dodijeljenih pravom Unije (načelo djelotvornosti), a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

Drugo pitanje

34 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita treba li članak 13. Uredbe br. 1346/2000 tumačiti na način da stranka na kojoj je teret dokazivanja mora dokazati da u konkretnom slučaju *lex causae* ne predviđa općenito i na apstraktan način nikakvo sredstvo za pobijanje radnje poput one koja se u konkretnom slučaju smatra štetnom, ili pak na način da stranka na kojoj je teret dokazivanja mora dokazati da, kada *lex causae* dopušta pobijanje radnji te vrste, u konkretnom slučaju nisu ispunjeni uvjeti – koji se razlikuju od uvjeta prema *lex fori concursus* – potrebni da bi se mogla prihvatiti tužba protiv te radnje.

35 S tim u svezi Sud je najprije utvrdio da iz cilja koji se nastoji ostvariti člankom 13. Uredbe br. 1346/2000, kao što je naveden u točki 30. ove presude, jasno proizlazi da primjena tog članka zahtijeva uzimanje u obzir svih okolnosti ovog slučaja. Naime, ne može postojati legitimno očekivanje kada se zakonitost radnje ocjenjuje nakon otvaranja stečajnog postupka, bez uzimanja u obzir tih okolnosti, ako bi se one morale uzeti u obzir da takav postupak nije otvoren (presuda od 15. listopada 2015., Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, t. 20.).

36 Nadalje, Sud je utvrdio da je obvezi strogog tumačenja iznimke predviđene člankom 13. Uredbe br. 1346/2000 protivno široko tumačenje dosega tog članka koje bi osobi koja je imala koristi od radnje štetne za sve radnike dopuštalo da izbjegne primjenu *lex fori concursus* pozivajući se samo na apstraktan način na nepobojnost dotične radnje na osnovi odredbe *lex causae* (presuda od 15. listopada 2015., Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, t. 21.).

37 Naposljetku, Sud je također utvrdio da u svrhu primjene članka 13. Uredbe br. 1346/2000 i u slučaju kada se protivnik zahtjeva za ništavost, pobojnost ili nemogućnost izvršenja neke radnje poziva na odredbu *lex causae* prema kojoj se ta radnja može pobijati samo u okolnostima predviđenima tom odredbom, na tom je protivniku da se pozove na nepostojanje tih okolnosti te da o tome pruži dokaz (presuda od 15. listopada 2015., Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, t. 31.).

38 Slijedom toga Sud je implicitno isključio tumačenje prema kojem taj protivnik zahtjeva mora dokazati da *lex causae* ne predviđa općenito i na apstraktan način nikakvo sredstvo za pobijanje odnosne radnje, a to je tumačenje osim toga preusko, s obzirom na činjenicu da takva sredstva postoje, barem apstraktno, gotovo uvijek, i na taj način lišava članak 13. Uredbe br. 1346/2000 njegova korisnog učinka.

39 S obzirom na prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti da članak 13. Uredbe br. 1346/2000 treba tumačiti na način da stranka na kojoj je teret dokazivanja mora dokazati da, kada *lex causae* dopušta pobijanje radnje koja se smatra štetnom, u konkretnom slučaju nisu ispunjeni uvjeti – koji se razlikuju od uvjeta prema *lex fori concursus* – potrebni da bi se mogla prihvatiti tužba protiv te radnje.

Treće, četvrto i peto pitanje

40 Treće, četvrto i peto pitanje, koja valja ispitati zajedno, odnose se, u biti, na tumačenje članka 13. Uredbe br. 1346/2000, posebice glede mogućnosti pozivanja na tu odredbu u slučaju predviđenom člankom 3. stavkom 3. Uredbe Rim I., odnosno kad se svi elementi relevantni za odnosnu situaciju između ugovornih stranaka nalaze u državi koja nije država čije su pravo odabrale spomenute stranke.

41 Valja najprije navesti da se Uredba Rim I. na temelju njezina članka 28. primjenjuje na ugovore sklopljene nakon 17. prosinca 2009. Kao što to proizlazi iz elemenata kojima raspolaže Sud, ugovor kojim se uređuju uplate o kojima je riječ u glavnom postupku sklopljen je 11. ožujka 2008., a njegova je valjanost produljena dodatkom ugovoru od 9. prosinca 2009.

42 Slijedom toga Uredba Rim I. ne primjenjuje se u glavnom postupku.

43 U tim okolnostima, i s obzirom na to da na temelju članka 2. Prvog protokola o tumačenju od strane Suda Europskih zajednica Rimske konvencije sud koji je uputio zahtjev nije nadležan za upućivanje Sudu pitanja glede tumačenja navedene konvencije, ova se presuda poziva na Uredbu Rim I. samo u mjeri u kojoj se na temelju takvog zahtjeva može odrediti područje primjene članka 13. Uredbe br. 1346/2000.

44 S obzirom na ta razmatranja, treće, četvrto i peto pitanje valja preformulirati kao da se njima želi saznati može li se valjano pozivati na članak 13. Uredbe br. 1346/2000 u slučaju kad su ugovorne stranke, koje imaju sjedište samo u jednoj, i to istoj državi članici, na čijem se državnom području nalaze i svi ostali elementi relevantni za odnosnu situaciju, kao mjerodavno pravo za taj ugovor odredile pravo druge države članice.

45 S tim u svezi, općepoznato je da se u međunarodnoj trgovini ugovorne stranke redovito koriste mogućnošću da ugovornom odredbom podvrgnu ugovor pravu druge države članice, posebice kako bi se osigurala pravna sigurnost glede prava koje se primjenjuje na prava i obveze stranaka u okviru odnosnog ugovora. Članak 3. stavak 1., Uredbe Rim I. i članak 3. stavak 1. Rimske konvencije, koja je na snazi u svim državama članicama od donošenja Uredbe br. 1346/2000, predviđaju tu mogućnost.

46 Slijedom toga, budući da se navedena mogućnost stekla donošenjem Uredbe br. 1346/2000, a ni članak 13. te uredbe ni druge njezine odredbe ne sadržavaju ograničenja u tom pogledu, treba smatrati da se taj članak 13. primjenjuje čak i u slučaju kada su stranke podvrgnule ugovor pravu države članice različite od one u kojemu obje stranke imaju sjedište.

47 Nadalje, valja podsjetiti da se u uvodnoj izjavi 23. Uredbe br. 1346/2000 navodi da bi ta uredba, „Za pitanja koja pokriva, […] trebala […] propisivati jedinstvena pravila o sukobu zakona koja zamjenjuju, unutar njihovog područja primjene, nacionalna pravila međunarodnog privatnog prava”.

48 Stoga, kao što je navedeno u točki 29. ove presude, Sud je utvrdio da članci 4. i 13. Uredbe br. 1346/2000 predstavljaju *lex specialis* u odnosu na Uredbu Rim I. te se moraju tumačiti vodeći računa o ciljevima Uredbe br. 1346/2000 (presuda od 16. travnja 2015., Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, t. 46.).

49 Slijedom toga, valja smatrati da članak 3. stavak 3. Uredbe Rim I. ne uređuje pitanje treba li, kada se svi ostali elementi situacije, osim odabira stranaka mjerodavnog prava, nalaze u državi koja nije država čije je pravo odabrano, odabir stranaka uzeti u obzir u svrhu primjene članka 13. Uredbe br. 1346/2000. Naime, to se pitanje mora ispitati uzimajući u obzir samo odredbe Uredbe br. 1346/2000 i posebice ciljeve koji se tom uredbom žele postići.

50 S tim u svezi, valja utvrditi da Uredba br. 1346/2000 ne sadržava odredbu o odstupanju sličnu članku 3. stavku 3. Uredbe Rim I.. Slijedom toga, u nedostatku suprotnih elemenata iz Uredbe br. 1346/2000, treba smatrati da se na članak 13. te uredbe može valjano pozivati, čak i ako su ugovorne stranke, koje imaju svoje sjedište u jednoj, i to istoj državi članici, a na čijem se državnom području nalaze i svi ostali elementi relevantni za situaciju, kao mjerodavno pravo za taj ugovor odredile pravo druge države članice.

51 Međutim, u tom kontekstu valja podsjetiti da se, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, stranke ne mogu s namjerom prijevare ili zloporabe pozivati na pravna pravila Unije.

52 U tom kontekstu, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da utvrđenje postojanja zloporabe zahtijeva spoj objektivnog i subjektivnog elementa. S jedne strane, glede objektivnog elementa, to utvrđenje zahtijeva da iz svih objektivnih okolnosti proizlazi da se, bez obzira na formalno poštovanje pretpostavki predviđenih propisom Unije, ne postiže cilj tog propisa. S druge strane, takvo utvrđenje zahtijeva subjektivni element, to jest da iz svih objektivnih elemenata mora proizlaziti da je glavni cilj predmetnih radnji ostvarivanje neopravdane koristi. Naime, zabrana zloporabe nije relevantna ako predmetne radnje mogu imati drugo opravdanje osim samog ostvarivanja koristi (presuda od 28. srpnja 2016., Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, t. 38. do 40. i navedena sudska praksa).

53 Sud je također utvrdio da, kako bi se utvrdilo postojanje tog drugog elementa, koji se veže uz namjeru subjekata, posebno može uzeti u obzir potpuno prividni karakter predmetnih radnji. Na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri, sukladno pravilima dokazivanja nacionalnog prava, pod uvjetom da ne ugrožava učinkovitost prava Unije, jesu li svi elementi koji čine zloporabu ostvareni u glavnom postupku (presuda od 28. srpnja 2016., Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, t. 41. i 42. i navedena sudska praksa).

54 Naime, glede primjene članka 13. Uredbe br. 1346/2000 u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, tu se primjenu može odbiti samo u slučaju kada objektivno proizlazi da cilj koji se njome želi postići, u tom kontekstu, a to je osiguranje legitimnih očekivanja stranaka u primjenjivosti određenog zakonodavstva, nije postignut, i da je ugovor prividno podvrgnut pravu određene države članice, odnosno ne s osnovnim ciljem da se taj ugovor stvarno podvrgne zakonodavstvu odabrane države članice, nego s ciljem pozivanja na pravo te države radi izuzimanja ugovora ili radnji obavljenih u okviru njegova izvršenja od primjene *lex fori concursus*.

55 Suprotno tomu, i u svakom slučaju, valja podsjetiti da, kao što je navela Komisija, sama činjenica da su se stranke koristile mogućnošću odabira, u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, zakona države članice različite od one u kojoj imaju sjedište ne stvara nikakvu presumpciju glede želje da s namjerom prevare ili zloporabe zaobiđu odredbe predviđene u području stečajnog prava.

56 S obzirom na prethodna razmatranja, na treće, četvrto i peto pitanje valja odgovoriti da se na članak 13. Uredbe br. 1346/2000 može valjano pozivati u slučaju kad su ugovorne stranke, koje imaju sjedište u jednoj, i to istoj državi članici, na čijem se državnom području nalaze i svi ostali elementi relevantni za odnosnu situaciju, kao mjerodavno pravo za taj ugovor odredile pravo druge države članice, pod uvjetom da te stranke nisu odabrale to pravo s namjerom prevare ili zloporabe, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

Troškovi

57 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (peto vijeće) odlučuje:

1. **Članak 13. Uredbe (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku treba tumačiti na način da oblik i rok u kojem osoba koja je imala korist od radnje štetne za vjerovnike mora podnijeti prigovor na temelju tog članka, kako bi se usprotivila osporavanju te radnje prema odredbama *lex fori concursus*, kao i pitanje može li nadležni sud također primjenjivati taj članak po službenoj dužnosti, ako je to potrebno, nakon proteka roka dodijeljenog stranci o kojoj je riječ, ulaze u područje primjene postupovnog prava države članice na čijem se državnom području vodi postupak. Međutim, to pravo ne smije biti nepovoljnije od onog koje uređuje slične situacije u unutarnjem pravu (načelo ekvivalentnosti) i ne smije u praksi činiti nemogućim ili pretjerano otežanim korištenje prava dodijeljenih pravom Unije (načelo djelotvornosti), a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.**

2. **Članak 13. Uredbe br. 1346/2000 treba tumačiti na način da stranka na kojoj je teret dokazivanja mora dokazati da, kada *lex causae* dopušta pobijanje radnje koja se smatra štetnom, u konkretnom slučaju nisu ispunjeni uvjeti – koji se razlikuju od uvjeta prema *lex fori concursus* – potrebni da bi se tužba protiv te radnje mogla prihvatiti.**

3. **Na članak 13. Uredbe br. 1346/2000 može se valjano pozivati u slučaju kad su ugovorne stranke, koje imaju sjedište u jednoj, i to istoj državi članici, na čijem se državnom području nalaze i svi ostali elementi relevantni za odnosnu situaciju, kao mjerodavno pravo za taj ugovor odredile pravo druge države članice, pod uvjetom da te stranke nisu odabrale to pravo s namjerom prijevare ili zloporabe, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.**

Potpisi